

HAMDULLAH HAMDÎ'NİN YÛSUF U ZELÎHÂ MESNEVİSİNDEKİ**“اکرمی مثواه” İBARESİ ÜZERİNE****Mehmet Cihat ÜSTÜN*****Öz**

15. yüzyılda Hamdullah Hamdî tarafından telif edilen Yûsuf u Zelîhâ Mesnevisi Anadolu sahasının ilk edebî değer taşıyan eseridir. Mesnevide dil açısından Eski Anadolu Türkçesi niteliklerinin yanı sıra Klasik Osmanlı Türkçesine ait özellikleri de görmek mümkündür. Özellikle Arapça ve Farsçaya ait kalıp ifadelerin, ayet ve hadislerin bu dillere ait şekillerle kullanımı söz konusudur. Bu kullanımlardan birisi de “اکرمی مثواه” ibaresidir. Bu çalışmada, ilgili ibare üzerine daha önce yapılan “egri mi meşvâh” değerlendirmesine karşı farklı bir okuma ve anlamlandırma yaklaşımı sergilenmiş ve “ekrimî meşvâh” sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yûsuf u Zelîhâ, Hamdullah Hamdî, 15. yüzyıl, egri mi meşvâh, ekrimî meşvâh.

ON “اکرمی مثواه” EXPRESSION IN HAMDULLAH HAMDÎ'S YÛSUF U ZELÎHÂ MASNAVİ**Abstract**

Yûsuf u Zelîhâ Masnavi, compiled by Hamdullah Hamdî in 15th century, is the first literary work carrying value of the Anatolian area. It is possible to see the characteristics of classical Ottoman Turkish as well as the qualities of Old Anatolian Turkish in terms of language in masnavi. In particular, the use of the expression patterns concerning Arabic and Persian, the verses and hadiths with the ways concerning these languages is available. One of these uses is the phrase “اکرمی مثواه”. In this study, a different approach of reading and interpretation has been demonstrated opposed to the “egri mi meşvâh” assessment made on the relevant phrase before and the “ekrimî meşvâh” result has been reached.

Keywords: Yûsuf u Zelîhâ, Hamdullah Hamdî, 15th century, egri mi meşvâh, ekrimî meşvâh.

Ø. Giriş:

H 897 / *M* 1492 yılında tamamlanmış olan Yûsuf u Zelîhâ mesnevisi, Hamdî'nin hamsesi içerisinde en güzel mesnevi olarak vasıflandırılmaktadır. Hamdî, mesnevisinde sadece bir aşk hikâyesini işleme gayesi gütmemiş sosyal ve ahlakî mesajlar da vererek öğretici ve yönlendirici bir görev üstlenmiştir. Ayrıca yaşadığı devrin sosyal hayatını da bu mesneviden öğrenilebilmek mümkündür. Eserdeki didaktik yorumlar, tasavvufi unsurlar ise devrinin fikir ve kültür hayatını yansıtmaktadır.

* Yrd. Doç. Dr.; Erzurum Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Çeviribilim Bölümü, dr.mehmetcihatustun@hotmail.com.

Hamdî'nin eseri, Anadolu sahasında edebî değer taşıyan ilk Yûsuf u Zelîhâ mesnevisi olması yönüyle de ayrı bir önem taşımaktadır.¹ Eserin bu denli başarılı olması ve geniş çevreler tarafından beğeni² kazanmasında Hamdî'nin duygu dünyasının çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Yûsuf ve Zelîhâ mesnevisi, Hamdullah Hamdî'nin duygu ve düşüncelerini kattığı beşeri aşktan ilahî aşka geçişi işlediği bir eserdir.

Eserin yazıldığı 15. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine bir geçiş söz konusudur. Açık, net, anlaşılır olan ve halkın dilinden beslenen yazı dili, yerini yavaş yavaş ağır, süslü ve sanatlı bir yazı diline bırakmıştır. Bu nedenle H 897 / M 1492 yılında tamamlanan Yûsuf u Zelîhâ mesnevisinde Arapça, Farsça unsur ve kaideleri, Oğuz Türkçesinin ses ve şekil özellikleri bir arada görülmektedir. Mesnevide kökeni Arapçaya dayalı birçok sözcük ve sözcük grubuna, Oğuz Türkçesinin karakterini yansıtmak üzere bazı arkaik unsurlara rastlamak mümkündür.

İlki 1982 yılında Naci Onur tarafından *Hamdullah Hamdî, Yûsuf u Züleyhâ: İnceleme-Metin*³; diğeri ise 1993 yılında Zehra Öztürk tarafından *Hamdullah Hamdî'nin Yusuf ile Zeliha Mesnevisinde Tipler ve Motifler*⁴ adıyla mesnevi üzerinde iki önemli doktora çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalar daha sonraki yıllarda kitap formatında yayımlanmıştır.

Biz bu çalışmamızda Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Zelîhâ mesnevisinde geçen “اکرمی مثنوا” ibaresini ele alıp inceleyeceğiz. Bu incelemeyi yaparken bu mesnevi üzerinde daha önce çalışan Naci Onur ve Zehra Öztürk'ün ilgili kelimeyi okuma ve anlamlandırma çalışmalarına değineceğiz.⁵ Akabinde kendi okuma ve anlamlandırma önerimizi vereceğiz. “اکرمی مثنوا” ibaresinin okuma ve anlamlandırma işi gerçekleştirilirken anlam kurgusunu sağlıklı bir şekilde ortaya koyabilmek için sözcüklerin birbirleriyle olan bağlam niteliği dikkate alınarak bahsi geçen kelimenin bulunduğu beyitten önceki ve sonraki beyitler de verilmeye çalışıldı.

¹ E. J. W. Gibb, olay örgüsünün işlenmesi, anlatım ve üslup yönündeki kusursuzluk, konu derinliği açısından Yusuf u Zelîhâ mesnevisini Fuzûlî Leylâ vü Mecnûn mesnevisini yazıncaya kadar Türk mesnevi tarihinin en başarılı örneği kabul eder. Bu durum için bk. Gibb, E. J. W. (1967). *A history of Ottoman poetry. C II. (2. bs.)*. Londra. s. 147.

² Eserin başarısı ve kazandığı beğeni için en önemli işaret kayda geçirilen yurt içi ve yurt dışında yüz kırk nüshasının bulunmasıdır. Nüsha kayıtları için bk. Öztürk, Z. (2001). *Hamdullah Hamdî'nin Yusuf ve Zelîhâ mesnevisi girişi, metin, inceleme ve tıpkıbasım. C I*, Harvard: Doğu Dilleri ve Edebiyatlarının Kaynakları 48. s. 158-208.

³ Onur, N. (1982). *Hamdullah Hamdî, Yûsuf u Züleyhâ: inceleme-metin*. Yayımlanmamış doktora tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. s. 489, 515.

⁴ Öztürk, Z. (1993). *Hamdullah Hamdî'nin Yusuf ile Zeliha mesnevisinde tipler ve motifler*. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s. 225, 560.

⁵ Onur ve Öztürk'ün Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Zelîhâ mesnevisi üzerine yaptıkları çalışma ilk olması sebebiyle büyük önem taşımakta ve bu özelliğiyle çoklu düşünmemize imkân tanımaktadır. Onur ve Öztürk'ün eser üzerindeki emeklerini saygıyla dile getirmek gerekir.

Üzerinde durduğumuz "اكرمي مثواه" ibaresi mesnevinin 3396, 3947, 4436, 4552. beyitlerinde⁶ geçmektedir. Bu ifadeyi okuma çalışması çerçevesinde Onur ve Öztürk'ün yaklaşımları "egri mi meşvâh"⁷ şeklinde ortak olup ilgili ibareye Onur herhangi bir mana vermezken; Öztürk, ifadeyi deyim olarak ele almış ve "o zaman kullanılan bir ibare"⁸ yönünde anlam vermiştir. Bu durum karşısında aynı düşüncede olmadığını belirterek, biz bu ibareyi "ekrimî meşvâh" şeklinde okumakta ve "ona iyi bak!", "ona yerli yerince davran!" şeklinde birini bir başkasına emanet etmeye dayalı olarak anlamlandırmaktayız.

Onur ve Öztürk'ün "ekrimî" kelimesini "egri mi" şeklinde değerlendirmelerinin sebebi, eski alfabenin bazı harflerinin birbirine benzemesi, kullanılan yazı türünün özellikleri, çoğu kez de müellifin kendince tutum ve alışkanlığı yüzünden yazıda ortaya çıkan görüntü ile yakınlık ve benzerliklerden ötürü yazmada doğru yazılmış bir kelimenin başka bir kelime olarak okunmasıyla⁹ izah edilebilir.

İlgili ibareyi Yûsuf Suresinin 21. ayetinde görmek mümkündür:

"ve kâle'l-lezîşterâhu min mısra limre'etihi ekrimî meşvâhu" "Mısır'da onu satın alan kişi hanımına "ona iyi bak!"¹⁰, "ona yerli yerince bak!"¹¹ dedi.

Kuran-ı Kerim'de bu ibarenin geçiyor olması "اكرمي" kelimesinin "egri mi" şeklinde okunmasına imkân tanımamaktadır. Zira Arap dilinde /g/ sesini simgeleyen bir harf bulunmamaktadır. İzahına çalıştığımız kelime Arapça "كرم" "kerem" kökünden "اكرمي" "ekrimî"

⁶ Mesnevinin beyitleri için bk. Üstün, M. C. (2014). Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Zelihâ mesnevisi (gramer-metin-dizin). Yayımlanmamış doktora tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s. 485, 526, 563, 572.

⁷ Onur, N. (1991). Yûsuf u Züleyhâ (metin). Ankara: Akçağ Yayınları. s. 251, 289, 321, 328; Öztürk, Z. (2001). Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf ve Zelihâ mesnevîsi giriş, metin, inceleme ve tıpkıbasım. C I, Harvard: Doğu Dilleri ve Edebiyatlarının Kaynakları 48. s. 107, 124, 139, 143.

⁸ Öztürk, Z. (2001). Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf ve Zelihâ mesnevîsi giriş, metin, inceleme ve tıpkıbasım. C I, Harvard: Doğu Dilleri ve Edebiyatlarının Kaynakları 48. s. 57.

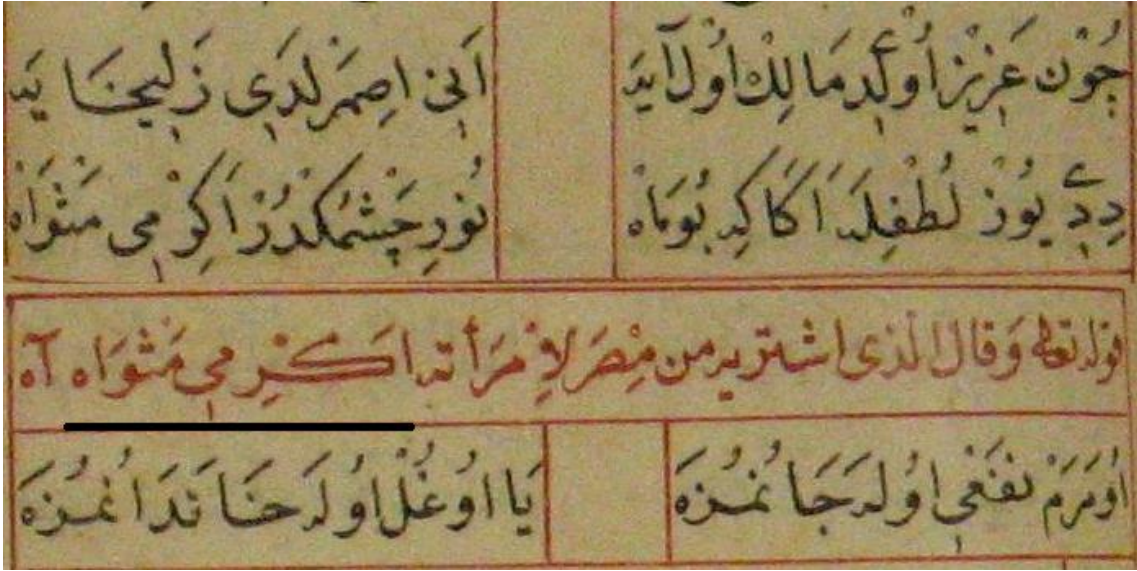
⁹ Tulum, M. (2000). Tarihî metin çalışmalarında usul Menâkıbu'l-Kudsîyye üzerinde bir deneme. İstanbul: Deniz Kitabevi. s. 16

¹⁰ Yazır, E. H. (2013). Hak dini Kur'an dili tefsiri. C V. Ankara: Akçağ Yayınları. (Sadeleştiren: Sadık Kılıç, Lütfullah Cebeci, Orhan Atalay).

¹¹ Feyzli, H. T. (2010). Fezû'l-Furkân Kur'an-ı Kerîm ve açıklamalı meali. İstanbul: Server Yayıncılık.

şeklinde¹² bir emir çekimi ile elde edilmiştir. Kavram alanı olarak da “ikram et, kerim ol, güzel bak, özenle hazırla”¹³ manalarına sahiptir.

Yûsuf Suresinde geçen ilgili ayeti Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi veri tabanında 37 Hk 1064/1 arşiv numarasıyla kayıtlı olan ve Şânî mahlaslı bir müstensih tarafından H 955 / M 1547 tarihinde istinsah edilen nüshada kırmızı kalemle yazılmış bir şekilde görmek de mümkündür. “*Ekrimî meşvâh*” ibaresinin geçtiği bu ayetten önce Yûsuf’un köle pazarında Mısır Azîzi Kıtîr tarafından satın alınıp karısı Zelîhâ’ya emanet edildiğini anlatan beyitler yer almaktadır. Bu durumu adı geçen nüshada şu şekilde görmek mümkündür:

[117a]

3395. Çün ‘Azîz oldı mâlik ol aya
Anı ısmarladı Zelîhâya

“Azîz Yûsuf’u satın alıp ona sahip olduğunda, onu Zelîhâ’ya emanet etti.”

3396. Didi yüz luṭf-ıla aña ki bu mâh
Nûr-ı çeşmüñdür ekrimî meşvâh

“Zelîhâ’ya, iyilik, ihsan ve lütufta bulunarak, bu ay yüzlü güzel (Yûsuf) evladındır, ona iyi bak!, ona yerli yerince davran!”

[117b]

قوله تعالى وقال الذی اشتریه من مصر لامرأته اکرمی مثواه¹⁴

¹² Günday, H. ve Şahin, Ş. (2011). *Arapça Dilbilgisi (Sarf Bilgisi)*. İstanbul: Alfa Yayıncılık. s. 11-14, “ekreme” maddesi için bk. Kanar, M. (2009). *Arapça-Türkçe sözlük*. İstanbul: Say Yayınları. s. 280.

¹³ <http://www.mealler.org/Kelime.aspx?id=10929> / 02.12.2014.

3397. Umaram nef' i ola cānumuza
Ya oğul ola hānedānumuza¹⁵

“Ümit ederim ki (belki), bize faydası dokunur ya da hanemize evlat olur (onu evlat ediniz.)”

“اكرمى مثواه” ibaresini okuma ve anlamlandırma çerçevesinde bu ibarenin geçtiği Yûsuf u Zelihâ mesnevisinin telif edildiği dönemdeki dil koşullarına da değinmek faydalı olacaktır. 15. yüzyılda yani Eski Anadolu Türkçesi ile bunun bir devamı olan Eski Osmanlı Türkçesinin son yüzyılında, telif edilen eserlerde yabancı öğelerle yüklü bir dil kullanılmıştır. Bu yüzyılın ikinci yarısı Orta Osmanlı veya Klasik Osmanlı Türkçesine bir geçiş dönemi görünümü arz etmektedir. Çünkü İstanbul'un başkent olması, devletin sınırlarının genişlemesi, siyasal birliğin kurulması bu devrede gerçekleşmiştir. Böylece şehirlerde kültür merkezleri oluşmuştur. Artan medrese sayısı ve bu medreselerde, öğretimde Arap-Farsça eserlerin model alınması yazı dilinin yanında şiir dilini de ağırlaştırmıştır.¹⁶ Tüm bu etkenler Arapça-Farsça sözcük, gramer unsurları ve bazı kalıplaşmış ibarelerin o dönemde yazı diline girmesine sebep olmuştur.

H 897 / M 1492 yılında tamamlanmış olan Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Zelihâ mesnevisinde hem Eski Anadolu Türkçesinin yabancı etkilerden uzak yapısını hem de izahına çalıştığımız Arapça - Farsça unsurlarla yüklü biçimini görmek mümkündür. Mesnevîde özellikle Arapça - Farsça kelime kullanmanın yanı sıra bazı ifadelerin Arapça ve Farsça kaidelere göre yazılması, bazı ayetlerin aynen aktarılması dikkat çekicidir. Bu kullanım bazen bir beytin içinde bir iki kelimeyle sınırlı kalırken bazen de bir beytin tamamında kendisini göstermektedir:

[4a]

55. ليسه كمثلته شى
شيفاتى فيه كل مقال¹⁷

“Allah'ın zatına benzer bir şey yoktur, onun vasıfları için bütün sözler aciz kalır.”

58. همه عالم ضيائي نوراله
ليس في جبة الوجود سواه¹⁸

¹⁴ Âyet: Onu (Yusuf'u) satın alan Mısırlı kişi, hanımına dedi ki: “Ona iyi bak!”; “ona yerli yerince bak!” (Yûsuf: 12/21)

¹⁵ Üstün, *age.*, s. 485

¹⁶ Gözütok, A. (200). Divan şiirinin dil yönünden bazı özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14, s. 2.

¹⁷ Âyet: “Onun (Allah'ın) benzeri hiçbir şey yoktur” (Şūrā: 42/11).

¹⁸ Üstün, *age.*, s. 231-232.

“Bütün âlem Allah’ın nurunun varlığının ışığıdır, onun nuruyla aydınlanmayan hiçbir şey yoktur.”

[4b]

79. ‘İşğdur aşlı cümle eşyānuñ

كلها ينتهي الي ذلك¹⁹

“Bütün her şeyin aslı aşktır, Her şey ona (Allah’a) dönecektir.

[5a]

87. يا سميع النداء في الاهوال

دايم الفضل واهب الامال

“Ey felaketler anında çağrılarını (duaları) duyan! Ey fazlını devam ettiren ve ey istekleri yerine getiren!”

88. عالم الغيب فاتح الابواب

ساتر العيب غافر الازناب²⁰

“Ey gaybı bilen, kapıları açıcı! Ayıbı örten, günahları affeden!”

[5b]

99. Didi ‘irfānuña iren sālīk

ما عرفناك حق معرفتك²¹

“Sana ulaşan ve seni anlayan sālīk ‘Yâ Rabb! Biz seni layıkıyla gerçek manada tanıyamadık.’ dedi.”

Üzerinde okuma ve anlamlandırma çalışması yaptığımız “*ekrimī meşvāh*” ibaresi de bu kullanımlar gibi Arapça kaidelere göre oluşturulmuş bir emir çekimidir. Mesnevinin dört yerinde geçmekte ve Yûsuf Suresinin 21. Ayetinden lafzen iktibas edilmektedir.

Bu ibare üzerine yaptığımız okuma ve anlamlandırma çalışmasını daha net görebilmek için kendisinden önce ve sonraki beyitlerle olan bağlam ilişkisine de değinmek gerekir:

¹⁹ Âyet: “Her şey ona (Allah’a) dönecektir.” (Kasas: 28/88) / “Bütün nefisler ölümü tadıcıdır, sonunda bize döndürüleceksiniz.” (Ankebüt: 29/57) / “Bütün nefisler ölümü tadıcıdır. Sizi hayır ve şerr fitneleri ile imtihan ederiz ve bize döndürüleceksiniz” (Enbiyâ: 21/35).

²⁰ Üstün, *age.*, s. 234.

²¹ “Yâ Rabb! Biz seni layıkıyla gerçek manada tanıyamadık”, Üstün, *age.*, s. 235.

[117a]

3394. Çünkü şehden bu geldi fetḥ-i kelâm
‘Aḳd-i bey’ oldı ara yirde tamam

“Şahtan (Yusuf’u satın almak için) müsaade gelince orada satış işlemi gerçekleşti.”

3395. Çün ‘Azîz oldı mâlik ol aya
Anı ısmarladı Zeliḥâya

“Azîz Yûsuf’u satın alıp ona sahip olduğunda, onu Zeliḥâ’ya emanet etti.”

3396. Didi yüz luḫf-ıla aña ki bu mâh
Nûr-ı çeşmüñdür اکرمی مثواه

“Zeliḥâ’ya, iyilik, ihsan ve lütufta bulunarak, bu ay yüzlü güzel (Yûsuf) evladındır, ona yerli yerince bak!” dedi.

[117b]

3397. Umaram nef’i ire cānumuza
Ya oğul ola ḫānedānumuza²²

“Ümit ederim ki (belki), bize faydası dokunur ya da hanemize evlat olur (onu evlat ediniz.)”

[135b]

3944. Beni aldı ‘ale’l-ḫuşuş ‘Azîz
Tā olam aña menfa’at-engîz

“Azîz (Kıtfîr) bilhassa ona menfaatim dokunsun diye beni satın aldı.”

3945. Beni ferzend idüp o ferzâne
Baña virdi emānet-i ḫāne

“O Azîz beni evlat edinip hanesini bana emanet etti.”

3946. Çün anuñ mürğ-i āb ü dānesiyem
Ḥareminde emîn-i ḫānesiyem

“Ben, suyunu ve yemini ondan alan bir kuş gibiyim, Hareminde ise hanesinin güvenilir kişisiyim.”

²² Üstün, *age.*, s. 485

3947. Ol benümçün dir اکرمی مٹواہ

Ben anuñçün olam mı hîç bed-ḥ'āh

“O (Azîz) benim için “ona iyi bak, ona yerli yerince davran” derken, ben onun için nasıl kötülük düşünebilirim.”

3948. Gil-i Ādem çün ola pāk-sirişt

Pāk olur anda cümle kār-ıla kışt

“Ādem’in toprağı temiz bir yaradılışa sahip olduğu için bütün işler onda temiz bir şekilde zuhur eder.”

3949. Şanma zānī her ehl-i evzānı

Ki zinā-zādeler olur zānī²³

“Her kendini bilen kişiyi zînâya meyleder sanma; ancak zina sonucu doğanlar yasak ilişkiye meyleder.”

[151b]

4433. Bilmezem mānī' ūñ nedür bu işe

‘Uğdem artar düşürdüğümce dişe

“Bu işe seni engelleyen ne olduğunu bilmiyorum, tam istediğimi elde edecekken işim zorlaşıyor.”

4434. Didi Yūsuf murāduñı iy yār

Ḥāşıl itmege iki mānī' var

Yusuf: “Ey yâr! Senin isteğini yerine getirmeme iki engel var.” dedi.

4435. Şordı anları ol nigār aña tîz

Didi ḥışm-ı Ḥudā vü qahr-ı ‘Azîz

“Zelîhâ, o iki engeli Yūsuf’a sordu, Yusuf, (bunların) Allah’ın gazabı ve Azîz’in kahrı olduğunu söyledi.”

4436. Eylesem bu günāhı tuysa o şāh

Diye mi saña اکرمی مٹواہ

“Bu günahı işlesem ve Azîz (Kitfîr) bunu duysa, “onu sana emanet etmiştim, ona yerli yerince davran” dediğini hatırlatmaz mı?”

²³ Üstün, *age.*, s. 526

4437. Belki tîğ-i bürehne-y-ile revân

Tenden eylerdi cānumı ‘ uryān

“Belki o anda keskin bir kılıçla beni öldürdü.”

[152a]

4438. Zihî haclet ki çün kıyāmet ola

Her zinā-kār olan melāmet ola²⁴

“Bu öyle bir utançtır ki, Kıyamet gününde her zina işleyeni ayıplanacak, kınanacak hâle getirir.”

[155b]

4550. Yūsufa söyledi ‘ azāmet-ile

Ṭa‘ n idüp nīze-i melāmet-ile

“Kibirli bir şekilde ve ayıplayıp kınayarak Yusuf’a dedi ki,”

4551. Ki senüñ-çün o deñlü virdüm genc

Ki hisābın yitürdi gevher-senc

“Senin için o kadar çok hazine verdim ki, bunun hesabını gevher ölçen kişi (bile) tutamadı.”

4552. Seni ferzend idindüm iy bed-ḥ‘āh

Didüm ehlüme اكرمى مثواه

“Ey kötülük isteyen, seni evlat edindim ve mahiyetimde olanlara “ona yerli yerince bakın!” dedim.”

4553. Ḥādım itdüm saña Zeliḥāyı

Ḳul-iken ḥüsnine cihān ayı

“Ay onun güzelliğine kul olmuşken, ben Zelihâ’yı senin için hizmetkâr ettim”

4554. Her kenizüm ḳatuñda ḥidmet-güş

Her ğulāmum ḳapuñda ḥalka-be-güş²⁵

“Bütün kadın ve erkek esirlerim katında ve kapında hizmetçidir.”

4555. Saña fi‘ lüm vefā-y-iken bī-ḥad

Nedür iy bī-ḥired bu cünbiş-i bed

²⁴ Üstün, *age.*, s. 563

²⁵ Üstün, *age.*, s. 572

“Sana ben böyle vefalı davranırken, ey akılsız bu fenalık içeren eğlence hali nedir?”

Sonuç:

Eski harfli metinlerin çeviri yazı yoluyla Latin harflerine aktarılması; yazar, metin ve okuyucu arasındaki ilişkinin net bir şekilde kurulabilmesinden geçer. Arap temelli Türk alfabesiyle yazılmış bir metnin yazarını tam ve eksiksiz bir biçimde anlayabilmek için müellifin yazı diline yansıyan düşüncelerini, cümle bağlamı çerçevesinde değerlendirerek doğru okumak ve anlamlandırmak gerekir. Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Zelîhâ mesnevisinde dört yerde geçen “اکرمی مثواه” ibaresi, Onur ve Öztürk tarafından “*egri mi mesvâh*” şeklinde okunmuş, Öztürk tarafından deyim olarak ele alınıp “o zaman kullanılan bir ibare” şeklinde anlamlandırılmıştır. Lafzen iktibas olarak Yûsuf Suresi'nden alınan bu ifade “*ekrimî mesvâh*” şeklinde okunup “ona iyi bak!, ona yerli yerince davran!” şeklinde anlamlandırılmalıdır.

Kaynaklar

- Feyzli, H. T. (2010). *Feyzû'l-Furkân Kur'ân-ı Kerîm ve açıklamalı meali*. İstanbul: Server Yayıncılık.
- Gibb, E. J. W. (1967). *A history of Ottoman poetry. C II. (2. bs.)*. Londra.
- Gözütok, A. (2000). Divan şiirinin dil yönünden bazı özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14.
- Günday, H. ve Şahin, Ş. (2011). *Arapça Dilbilgisi (Sarf Bilgisi)*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Kanar, M. (2009). *Arapça-Türkçe sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.
- Onur, N. (1982). Hamdullah Hamdî, Yûsuf u Züleyhâ: inceleme-metin. Yayımlanmamış doktora tezi, Erzurum: *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*.
- Onur, N. (1991). *Yûsuf u Züleyhâ (metin)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Öztürk, Z. (1993). *Hamdullah Hamdi'nin Yusuf ile Zeliha mesnevisinde tipler ve motifler*. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, Z. (2001). *Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf ve Zelîhâ mesnevîsi giriş, metin, inceleme ve tıpkıbasım. C I*, Harvard: Doğu Dilleri ve Edebiyatlarının Kaynakları 48.
- Tulum, M. (2000). *Tarihî metin çalışmalarında usul Menâkibu'l-Kudsiyye üzerinde bir deneme*. İstanbul: Deniz Kitabevi.

Üstün, M. C. (2014). Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Zelîhâ mesnevisi (gramer-metin-dizin).
Yayımlanmamış doktora tezi, Erzurum: *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Yazır, E. H. (2013). *Hak dini Kur'an dili tefsiri. C V*. Ankara: Akçağ Yayınları. (Sadeleştiren:
Sadık Kılıç, Lütfullah Cebeci, Orhan Atalay).

<http://www.mealler.org/Kelime.aspx?id=10929> / 02.12.2014